

XXI. DOS ORDRES D'ARÀCNIDS (ARACHNIDA; OPILIONES I ESCORPIONES)

G. X. PONS i M. RAMBLA

PONS, G.X. & RAMBLA, M. 1993. "Dos ordres d'aràcnids (Arachnida; Opiliones i Escorpiones)". In ALCOVER, J.A., BALLESTEROS, E. & FERNÁNDEZ, J.J. (Eds.), *Història Natural de l'Arxipèlag de Cabrera*, CSIC-Edit. Moll, Mon. Soc. Hist. Nat. Balears 2: 351-354. Dos ordres d'aràcnids, opilions i escorpins, són citats per primera vegada de l'Arxipèlag de Cabrera. Foren recol·lectades tres espècies (dos opilions i un escorpi): *Dasylobus ferrugineus*, *Scotolemon krausi* i *Euscorpius carpathicus*. Les dues primeres espècies són endèmiques de les Balears.

TWO ORDERS OF ARACHNIDA (ARACHNIDA; OPILIONES, SCORPIONES). Two orders of arachnida, opiliones and scorpiones, are recorded for first time in the Archipelago of Cabrera. Three species were collected (two harvestmen and one scorpion): *Dasylobus ferrugineus*, *Scotolemons krausi* and *Euscorpius carpathicus*. The two first species are endemic of the Balearic islands.

INTRODUCCIÓ

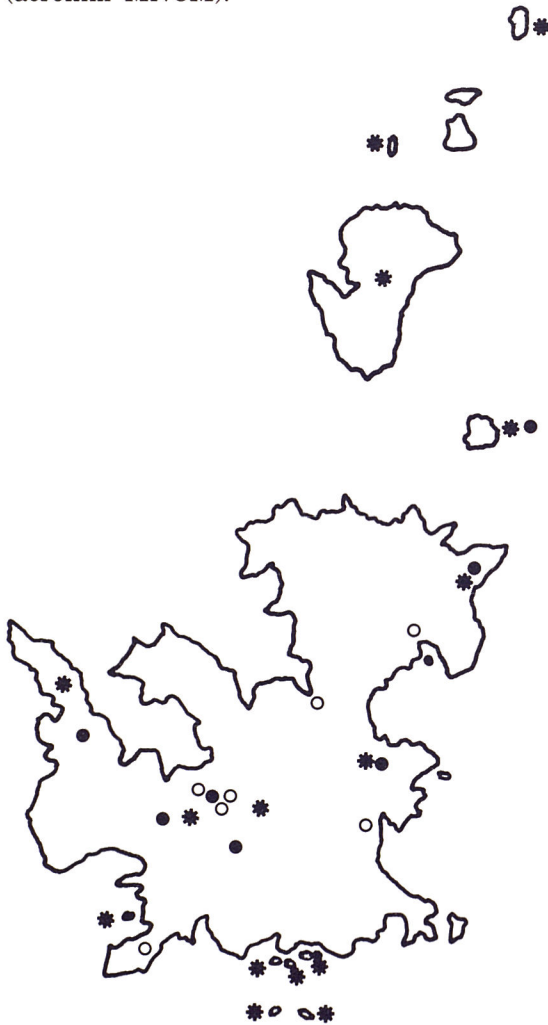
Opilions i escorpins són dos ordres inclosos dintre de la classe dels aràcnids. Altres dos ordres d'aràcnids, aranèids i pseudoscorpins, han estat tractats en aquesta monografia com a dos capítols a part. A les Balears, endemés d'aquests quatre ordres, n'estan representats dos més: els àcars i els palpígrads. El opilions, malgrat esser, numèricament parlant, el tercer ordre en importància dintre dels aràcnids (després d'aranèids i d'àcars), són possiblement l'ordre més desconegut entre la cultura urbana (no així entre la pagesia). De les aproximadament 5.000 espècies conegudes d'opilions tan sols 15 han estat recol·lectades a les Balears (RAMBLA, 1972, 1977) i únicament 2 de Cabrera. De ben segur que futures prospeccions faran augmentar aquest nombre. L'única espècie d'escorpi que fins ara ha estat recol·lectada per nosaltres a les illes és *Euscorpius carpathicus*. Una altra espècie d'escorpi citada de les Balears és *E. flavicaudis* (COLOM, 1991). Caldria confirmar la seva presència a les Balears. Ara per ara tots els materials recol·lectats a les Balears corresponen a *E. carpathicus* (vgr., materials depositat en la col·lecció d'aràcnids "Museu de la Naturalesa de les Illes Balears"). JOLIVET (1953) no fa cap referència a la presència d'aquests dos ordres a l'Arxipèlag de Cabrera. Totes les citacions que es donen són inèdites.

MATERIALS I MÈTODES

El material emprat i la metodologia seguida ha estat la mateixa que s'explica al capítol anterior, per tant, no cal redundar-hi.

RESULTATS

S'han estudiat 101 espècimens corresponents a les següents espècies: *Scotolemon krausi*, *Dasylobus ferrugineus* i *Euscorpius carpathicus*. El material estudiat està dipositat a la Col·lecció Aracnològica de la Universitat de Barcelona (acrònim CAUB) i a la col·lecció d'aràcnids "Museu de la Naturalesa de les Illes Balears" (acrònim MNM).

Ordre Opiliones
Família Phalangodidae
Subfamília Phalangodinae
Scotolemon krausi Rambla,
1972

Material: se n'han recol·lectat 47 exemplars, tots ells de Cabrera Gran (Fig.1).

Aquesta espècie fou descrita a partir de material d'Eivissa (RAMBLA, 1972) i de llavors ençà no se n'havien publicat noves dades (Fig. 2). A la col·lecció MNM es conserva material provinent d'alguns illots d'Eivissa (Es Vedranell i Ses Margalides), però no ha estat tornada a recol·lectar a l'illa gran. A Cabrera, és una espècie molt poc abundant encara que localment pot trobar-se en grans grups (fins a 8 individus sota una gran pedra). Es troba sota pedres preferentment amb una vegetació arbustiva o arbòria. A Cabrera se troba amb una major densitat a les zones amb pins. A títol anecdòtic, malgrat no haver-hi dades publicades després de la seva descripció, s'ha estudiat material recol·lectat durant l'any 1978 pel Dr. Alcover a Cabrera.

Fig. 1. Distribució de les localitats a on han estat recollits els ordres Opiliones i Scorpiones de l'Arxipèlag de Cabrera. Cercles en blanc *Scotolemon krausi*; cercles negres *Dasylobus ferrugineus*; Asteriscs *Euscorpius carpathicus*.

Fig. 2. *Scotolemon krausi* es troba a la part inferior de les pedres. La localitat de Cabrera on fou trobat amb més freqüència (Camí de la Serra de ses Figueres) fou batiat per nosaltres amb un nou topònim "el pinar dels Scotolemons". La seva mida és d'un poc més d'un mil·límetre. Foto M. McMinn.

Família Phalangiidae

Subfamília Phalangiinae

Dasylobus ferrugineus (Thorell, 1876)

Material: s'han estudiat 11 espècimens recol·lectats a les illes de Cabrera i de Na Redona (Fig. 1).

Espècie endèmica coneguda únicament de Mallorca i d'Eivissa. A Cabrera ha estat recol·lectada o bé a zones de garriga o bé de pinar. A l'igual que ocorre amb l'espècie anterior, les dades bibliogràfiques que en tenim són molt escasses.

Gairebé totes les espècies de *Dasylobus* han estat revisades per CHEMINI (1989) i, com era d'esperar, hi ha introduït moltes sinonímies. Malgrat això, conserva l'espècie *ferrugineus*, i diu que una citació d'Itàlia feta per CAPORIACCO (1940) pot ser una confusió amb l'espècie *ferrugineicoxis*.

D'altra banda, la citació de CAPORIACCO (1940) està mancada de mascles, basant-se només amb dues femelles i un juvenil. Això fa la identificació de l'espècie molt dubtosa i referma el seu caràcter d'endemisme balear.

Ordre Escorpiones

Família Chactidae

Euscorpius carpathicus (Linneo, 1767)

Material: s'han estudiat 43 espècimens recol·lectats de l'illa de Cabrera, Illa des Conills, Na Redona, Na Foradada, Illa de ses Rates, Estell Xapat de Ponent, Estell Xapat de Llevant, Estell de s'Esclata-sang, Estell des Coll, Estell de Fora, L'Esponja (Fig. 1).

Espècie de distribució circummediterrània. A altres illes de la Mediterrània són presents altres escorpins. Les illes Medes estan colonitzades per *Euscorpius flavicaudis* (ROS, 1984). Als Columbrets ha estat recol·lectat *Buthus occitanus* (ESPAÑOL, 1958; GARCÍA et al., 1987). S'ha d'assenyalar que la als petits illots de l'Arxipèlag tots els exemplars capturats són individus juvenils. Això fa pensar en colonitzacions-extincions contínues, sense que es trobi amb una població estable. De les Balears ha estat citada una subespècie endèmica *E. carpathicus balearicus*, en aquest treball no hem entrat en consideracions taxonòmiques subespecífiques.

AGRAÏMENTS

Aquest treball s'ha beneficiat del projecte d'investigació PB88-0041 de la DGICYT.

BIBLIOGRAFIA

- CAPORIACCO, L. di (1940). "Arachniden aus der Provinz Verona (Norditalien)". *Folia Zool. Hydrobiol.*, 10:1-37.
- CHEMINI, C. (1989). "Sulla sinonimia *Eudasylobus* Roewer, 1911 = *Dasylobus* Simon, 1879, con designazione di lectotipo per *Dasylobus cavanne* Simon, 1882". *Studi Trent. di Sci. nat., Acta biol.*, 65:95-121.
- COLOM, G. (1991). *Las Ciencias Naturales en las Islas Baleares*. Direcció General de Cultura, Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Govern Balear, 369 pp. Palma de Mallorca
- ESPAÑOL, F. (1958). "Contribución al conocimiento de los artrópodos y moluscos de las Islas Columbretes". *Misc. Zool.*, 1:1-37.
- GARCÍA, F., FERRAGUT, F., NAVARRO, V., LABORDA, R. & COSTA-COMELLES, J. (1987). "Nueva aportación al conocimiento de los artrópodos de las Islas Columbretes". In: MANTILLA, CARRETERO & GARCÍA-CARRASCOSA (Eds.), *Islas Columbretes. Contribución al estudio de su medio natural*, pp:155-179.
- JOLIVET, P. (1953). "Arthropodes récoltés à Cabrera". *Vie et Milieu*, 4:553-555.
- RAMBLA, M. (1972). "Opiliones (Arachnida) de las Baleares". *Rapp. Comm. int. Mer Médit.*, 21:89-92. Mónaco.
- RAMBLA, M. (1977). "Nota sobre dos Laniatores de la Península Ibérica e Ibiza". *Graellsia*, 31:267-275.
- ROS, J. (1984). "Altres invertebrats terrestres de les Illes medes". In: ROS, J., OLIVELLA, I. i GILI, J.M. (Eds.), *Els sistemes naturals de les Illes Medes*, pp: 233-256.